

Plan van aanpak voor de besteding van de Energiearmoede gelden in Oude IJsselstreek

Inleiding

Energiearmoede in Nederland groeit en is een maatschappelijk probleem geworden. TNO heeft dit onderzocht en is in september 2021 met de resultaten van een onderzoek naar energiearmoede naar buiten gekomen. Toen in november 2021 de energieprijzen verder fors zijn gestegen heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld om de effecten van deze prijsstijgingen enigszins te dempen. Onlangs, na de verdere prijsstijgingen van energie in februari 2022, heeft het Rijk opnieuw middelen beschikbaar gesteld. Het gaat om de volgende middelen

- Teruggave van energiebelasting via de energierekening aan alle Nederlanders (de hoogte is afhankelijk van het gebruik maar is gemiddeld ongeveer 450 euro per huishouden);
- Een eenmalige tegemoetkoming van 800 euro voor mensen met een minimuminkomen (bijstand, AOW, WIA);
- Het Rijk heeft tweemaal 150 miljoen beschikbaar gesteld dat wordt verdeeld over alle gemeenten voor het realiseren van een aanpak energiearmoede. Oude IJsselstreek heeft tweemaal 452.229 euro ontvangen;
- Er is een extra uitkering voor het Nationaal Isolatieprogramma aan gemeenten beschikbaar gesteld. Oude IJsselstreek heeft 160.289 euro voor isolerende maatregelen ontvangen. Dit bedrag is uitgekeerd op basis van het aantal woningen per gemeente dat gebouwd is voor 1975. Dit deel van de woningvoorraad biedt namelijk veel potentie voor het nemen van isolerende maatregelen.

Wat is precies energiearmoede?

'Ruim een half miljoen huishoudens in ons land leeft in energiearmoede: ze hebben hoge energiekosten, wonen meestal in een huis dat niet goed is geïsoleerd en hebben een laag inkomen. Gebaseerd op cijfers van het CBS heeft TNO onderzoek gedaan naar aard, omvang en regionale spreiding van de energiearmoede in ons land. Versnelling van de energietransitie helpt in de bestrijding van dit fenomeen. Dat is niet alleen van belang voor de getroffen groep maar zal ook een vliegwieleffect hebben voor de gehele transitie.'

Bovenstaande schreef TNO in september 2021, toen waren er volgens de berekeningen 1.733 huishoudens in de Oude IJsselstreek met energiearmoede. Dat was ruim voordat de energieprijzen zowel in november 2021 als in februari 2022 flink stegen.

De situatie is helaas veel schrijnender geworden dan dat die al was en het aantal huishoudens met energiearmoede is daardoor ook gestegen.

Een veel gehanteerde definitie van energiearmoede is dat uitgaven aan de kosten voor energie meer zijn dan 10% van het besteedbaar inkomen. Met de huidige prijzen is dat voor heel veel mensen met een uitkering en mensen met een laag inkomen al snel het geval.

Zoals gezegd zijn er in onze gemeente 1.733 huishoudens die geconfronteerd worden met energiearmoede. Ongeveer 75% van deze huishoudens woont in een corporatiewoning, 15% huurt particulier en de overige 10% heeft een koopwoning. Voor de verdeling van de middelen van het Rijk vormen de gegevens van TNO het uitgangspunt.

Zowel woningcorporaties, gemeenten, netwerkbedrijven en energiebedrijven maken zich zorgen over de problemen die hieronder kunnen ontstaan. Problemen die zich in eerste instantie uiten in betalingsproblemen. Dit zorgt voor veel stress in huishoudens met de nodige gevolgen binnen gezinnen. In extreme gevallen kan het leiden tot afsluitingen en huisuitzettingen. Met alle maatschappelijke gevolgen en kosten van dien.

Hoe uit zich energiearmoede?

Ondanks dat energiearmoede een relatief nieuw begrip is, ook voor gemeenten, wordt op meerdere plaatsen in Nederland al langer gewerkt aan het ondersteunen van mensen met lage inkomens om hun energieverbruik te verlagen. Op veel plaatsen doen zich vervelende en soms ook schrijnende situaties voor. Enkele voorbeelden:

- Je maakt je elke keer zorgen als je de wasmachine aan zet of de machine niet kapotgaat. Geld voor vervanging is er niet.
- 'Alles wordt duurder en dan is ook nog de energierekening meer dan verdubbeld en ik kom al bijna niet rond', wat moet ik doen?'
- 'De pijn van reuma wordt minder als het in huis warm is', dat adviseert de doctor. Maar met mijn AOW-uitkering is niet makkelijk om het huis warm te stoken en toch nog rond te komen. Dan maar meer pijnstillers slikken?'
- Mensen die de verwarming helemaal niet meer aanzetten of op 15 graden, omdat gas zo duur is geworden en in een koud en vochtig huis gaan leven. Soms met een elektrische deken op de bank. Dit noemen we verborgen energiearmoede.

Kortom, energiearmoede levert echt schrijnende situaties op en dat drukt op het welzijn van mensen. Het levert stress en zorgen en vergroot het gevoel van onmacht en verlies van eigen waarde. Daardoor kunnen mensen eenvoudig 'achter op' raken. Terwijl meedoen in de samenleving ontzettend belangrijk is, voor iedereen!

Welke ruimte bieden de voorwaarden voor de besteding van de gelden van het ministerie?

In de Nota van Wijzigingen van de Tweede Kamer de Staten-Generaal van 10 november 2021 staan naast de budgetten die beschikbaar gesteld zijn aan de gemeenten ook het volgende:

Gemeenten kunnen deze middelen gericht inzetten om huishoudens in een kwetsbare positie vanwege de hoge energielasten te ondersteunen bij het nemen van maatregelen om het energieverbruik te verminderen. De specifieke manier waarop dit kan plaatsvinden is aan de gemeenten.

De inzet van maatregelen kan daarbij variëren van de inzet van (vrijwillige) energiecoaches, energiedisplays, inregelen van CV-systemen, de inzet van kleine energiebesparende maatregelen zoals tochtstrips en radiatorfolie tot aan een bijdrage aan grotere isolatie maatregelen zoals vloer- of spouwmuurisolatie.

Wat hebben we in Oude IJsselstreek al gedaan?

In 2021 en begin 2022 heeft Oude IJsselstreek gebruik gemaakt van de RREW (regeling reductie energieverbruik woningen). Deze subsidie was bedoeld voor minimaal 50 procent huurwoningen en daarnaast voor mensen met een eigen woning met een maximale WOZ-waarde van 200.000 euro. De invulling van deze regeling was dat iedereen in de doelgroep een gratis energiebespaarbox kon aanvragen. In Oude IJsselstreek ging het om circa 3.250 bespaarboxen. Bij deze regeling is een grote groep huishouders bereikt, daarmee is een aanzet gedaan tot energiebesparing. Voor de aanpak van een energiearmoede wordt een andere strategie gevolgd. Het doel is om huishoudens binnen een smallere scope gericht te ondersteunen om de effecten van de energiestijgingen te dempen. Uitgangspunt is dat we effect voor de doelgroep willen realiseren die blijvend is. Dit sluit ook aan bij de brede welvaart gedachte van de gemeente Oude IJsselstreek. Daarnaast willen we een lerende aanpak op zetten, waarbij we leren van ervaringen in onze gemeente maar ook van andere projecten in het land. Er wordt op dit moment gewerkt aan een kennis -en ondersteuningscentrum vanuit het ministerie BZK. Daarnaast zijn er ook signalen dat het Rijk toe wil naar een meerjarenaanpak voor energierarmoede.

Samenwerking in de Achterhoek

De Achterhoekse gemeenten werken samen in een regionaal overleg van Duurzaamheidscoördinatoren. Uit dit overleg van acht gemeenten is een werkgroep Energiearmoede geformeerd. In deze werkgroep vindt afstemming en idee-ontwikkeling plaats. Iedere gemeente beslist zelf welke invulling zij geeft aan de aanpak Energiearmoede en dus de besteding van de gelden.

We werken volgens het 'zwaan-kleef-aan' principe en geven elkaar ruimte voor lokale invulling. Dat heeft mede geleid tot onderstaand voorstel voor Oude IJsselstreek.

Voorstel lerende aanpak Energiearmoede in Oude IJsselstreek

Hieronder stellen we maatregelen voor om het beschikbare budget in te zetten. Dit is het raamwerk waarbinnen we de aanpak energiearmoede vorm willen geven. Aangezien het om een afgebakend budget gaat zijn de interventies niet met een open-einde maar met een budgetplafond. Daarnaast kent de besteding een einddatum deze is door het Rijk op 31-12-2023 gezet. Het is wel wenselijk in de toekomst om een aanpak energiearmoede structureel te verankeren, maar is nu nog niet het geval. De voorgestelde verdeling (onderaan van dit plan van aanpak) van de budgetten over de voorgestelde interventies is indicatief. Binnen de interventies is het mogelijk om te schuiven met de budgetten op basis van voortschrijdend inzicht. We willen een lerende aanpak zijn en daarin flexibel kunnen sturen. Aan de uitwerking van de onderstaande punten wordt nog gewerkt. Daarvoor komen aparte plannen ter besluitvorming naar het college.

1. Publiciteitscampagne: Energiebesparing

Voor alle inwoners is het van belang om minder energie te verbruiken. We zetten in op het langdurig en breed communiceren (on -en offline) van eenvoudige en effectieve energiebesparingstips. Zo kan iedereen die wil aan de slag met het verlagen van het energieverbruik. Daarmee bereiken we een brede doelgroep. Hierbij werken we samen met de lokale partners zoals Wonion, AGEM, Sensire en de kerken.

2. Sociale energiecoaching voor mensen met een laag inkomen

In de praktijk blijkt dat veel huishoudens niet de kennis en/of kunde hebben om energiezuinig te leven. Energiecoaches bieden huishouders handvatten, geven tips en werken aan bewustwording en gedragsverandering om structureel het energieverbruik naar beneden te krijgen.

In Nederland zijn al meerdere Energiebanken die deze energiecoaching uitvoeren. Daar willen we graag van leren en ook in de Oude IJsselstreek mee starten.

Inwoners kunnen zich aanmelden om energiecoach te worden. Zij worden opgeleid en ingezet bij huishoudens die zich daarvoor aanmelden (zelfstandig of via een hulpverlener). Een energiecoach komt 3 keer bij deze huishoudens op bezoek voor coaching.

Het voorstel is om AGEM als uitvoerder voor de sociale energiecoaching aan te stellen. De AGEM heeft al een structuur staan van coaches en de planning en organisatie die daarbij hoort. Om ook daadwerkelijk sociale energiecoaching te kunnen bieden is de verbinding met het sociale domein van belang. De energiecoaches die al voor AGEM actief zijn helpen vooral woningeigenaren met het verduurzamen van hun woning, dat werk heeft voornamelijk een technisch aspect. Dat is een andere doelgroep dan beoogd wordt in dit plan voor sociale energiecoaching. Bij sociale energiecoaching zijn juist de sociale vaardigheden een belangrijk aandachtspunt. De ervaring is dat sociale coaches hele andere situaties tegenkomen dan de meer technische energiecoaches. Aangezien het om vertrouwen, kleine maatregelen en gedragsverandering gaat is techniek een stuk minder belangrijk in vergelijking met de andere coaches.

De volgende partijen betrekken we bij de invulling van deze interventie: woningcorporatie Wonion, Sociaal Domein collega's, Stoer, Stichting schuldhulpmaatje, Sociaal Werk, Sensire, Minimana, etc.

3. FIX brigade

Het tweede onderdeel van de aanpak energiearmoede is in samenwerking met STOER, Wonion, de AGEM en Wam van Duren. Het gaat om het vormgeven van een FIX brigade. Dit is een klus team dat gratis kleine energiebesparende klussen komt uitvoeren bij mensen thuis behorende bij de doelgroep van dit plan van aanpak.

Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen onder begeleiding van een hoofd fixer ingezet worden. Op deze manier snijdt het mes aan twee kanten. We helpen inwoners hun huizen energiezuiniger te maken en we verbeteren de kansen op de arbeidsmarkt voor mensen die bij STOER bekend zijn. Het idee is om Boukes in te zetten als fixers. Deze Boukes hebben al ervaring met het plaatsen van circa 40.000 rookmelders in de Achterhoek in sociale huurwoningen. Boukes worden ongeacht leeftijd en achtergrond opgeleid tot allround vakmensen. Vanuit maatschappelijke betrokkenheid krijgen Boukes een eerlijke kans op de arbeidsmarkt en het bieden van doorstroommogelijkheden. Zij hebben al ervaring en zijn uitgerust met materieel zoals gereedschap en busjes.

Dit sluit aan bij de wensen van de gemeente Oude IJsselstreek: mensen werkervaring laten opdoen en de kansen op de arbeidsmarkt vergroten én werken aan energiebesparing bij mensen met een laag inkomen en een hoge energierekening.

De fix brigade is mogelijk Achterhoek breed in te zetten. Andere gemeenten tonen ook interesse in de inzet van Boukes in hun gemeente.

Pilot Energiecoaching en Fix brigade september – november 2022

We maken deze twee punten graag concreet in een pilot. We gaan aan het begin van het stookseizoen vanaf september 2022 aan de slag. We starten met energiecoaching in combinatie met de inzet van de fix brigade. In de pilot gaan we in een beperkt gebied (van circa 200 huurwoningen en goedkope koopwoningen) aan de slag en willen de wervings- en werkwijze in de praktijk toepassen en daarvan leren.

Als de pilot succesvol verloopt, willen we het opschalen en breder aanbieden in de gemeente en de Achterhoek.

4. Energiezuinige witgoed regeling

Uit ervaringen blijkt dat veel mensen met een laag inkomen oude witgoed apparaten in huis hebben. Oude apparatuur verbruikt veel energie. Bij een leeftijd van ruim 10 jaar wordt het al interessant om het witgoed te vervangen. Door oud witgoed voor nieuw energiezuinig witgoed te vervangen kan er een dubbelslag worden geslagen. De oude apparatuur wordt afgevoerd en volledig uit elkaar gehaald en gerecycled.

De nieuwe apparatuur zorgt voor een veel lager energieverbruik, vaak 50 procent minder.

Energiecoaches komen bij de mensen thuis. Zij zijn onder andere uitgerust met meetapparatuur en kunnen daarmee achterhalen welk witgoed het beste vervangen kan worden voor een nieuw apparaat.

De planning en organisatie en uitvoering van deze regeling kan in samenwerking met AGEM, de energiecoaches en het liefst Achterhoekse bedrijven worden opgezet.

Meerdere gemeenten in de Achterhoek hebben interesse in deze energiezuinige witgoed regeling.

5. Subsidieregeling isoleren voor woningeigenaren met een modaal inkomen

Voor mensen met een eigen woning en een kleine portemonnee is er geen goede subsidierегeling. Voor mensen die twee maatregelen uit laten voeren door een erkend bedrijf en dit ook eerst zelf betalen is er wel een subsidierегeling daarbij wordt 30 procent subsidie gegeven door het Rijk. Het Rijk heeft de regeling aangepast, omdat er commentaar op was. Vanaf 1 januari is het ook mogelijk om voor één maatregel subsidie van 15 procent aan te vragen.

Mensen die net voldoende geld hebben om één maatregel te betalen lopen tegen het probleem aan dat een erkend bedrijf ingeschakeld moet worden en de kosten moeten voorgefinancierd worden. Vervolgens wordt er maximaal 15 procent gesubsidieerd. Met een aanvullende lokale subsidieregeling willen we mensen uit de genoemde doelgroep die zelf aan de slag willen en isolatie willen aanbrengen aanmoedigen. Daarnaast willen we onderzoeken hoe we de maatregelen kunnen voorfinancieren om ook deze drempel te beslechten.

Samen met onze lokale regeling willen we huishoudens met een eigen woning en een inkomen tot modaal substantieel tegemoetkomen. De subsidies zijn dan ook stapelbaar, dat wil zeggen het is mogelijk om zowel de gemeentelijke als de landelijke subsidie aan te vragen. Wij zullen dat ook promoten.

De AGEM voert op dit moment voor meerdere gemeenten in de Achterhoek de aanvragen voor de Toekomstbestendig wonen lening uit. We gaan met de AGEM in overleg of zij deze regeling ook willen uitvoeren.

Wat doen we nu niet?

Er zijn meerdere mogelijkheden om op in te zetten. Bovenstaande keuzes zijn wel overwogen gemaakt. Dat betekent dat er een aantal zaken nu niet opgepakt worden. Dat zijn bijvoorbeeld:

- CV tuning/waterzijdig inregelen van CV-ketels
- Realisatie van een sociale postcode roos project
- Collectieve inkoop energie

De eerste twee mogelijkheden zijn niet uitgesloten van een aanpak op de korte termijn. Het sociale postcoderoos project kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden door de in oprichting zijnde energiecoöperatie van het Burgerinitiatief Energie Oude IJsselstreek.

CV tuning vraagt veel tijd en arbeid en scholing van mensen die het kunnen uitvoeren. Het is mogelijk dat dit in de toekomst onderdeel wordt van de FIX brigade.

Collectieve inkoop van energie is op dit moment niet zinvol. Er is zeer beperkt aanbod vanuit de markt. Daarnaast organiseren verschillende organisaties met regelmaat collectieve inkoop van energie, echter ook die liggen nu stil gezien de situatie op de energiemarkt.

Er zijn vast meer mogelijkheden waar we nu niet voor kiezen. Vanuit de lerende aanpak staan we altijd open om te kijken naar verbetering, verdieping en verbreding van de aanpak energiearmoede.

Het doel is om huishoudens structureel te helpen bij het verlagen van het energieverbruik. In dat licht zullen we de afwegingen maken.

Borging van de aanpak voor langere termijn

We starten met de hierboven beschreven aanpak verder uit te werken en voor besluitvorming aan het college aan te bieden. Het voorstel is om te starten met de uitvoering van de pilot energiecoaching en fix brigade.

Hoe gaan we verder?

Voor de borging van de aanpak energiearmoede hebben zeven gemeenten een opdracht gegeven aan de AGEM om te onderzoeken wat een goede vorm is. Gedacht wordt bijvoorbeeld aan een basisorganisatie met de AGEM. Bijvoorbeeld een Energiebank Achterhoek, powered by AGEM (maar dan op zijn Achterhoeks) hier ligt dan onder andere de coördinatie en planning.

De structurele borging van een aanpak energiearmoede hangt vanzelfsprekend samen met het beschikbare budget. Budget dat gemeentelijk beschikbaar gesteld kan worden maar ook budget dat mogelijk landelijk beschikbaar gesteld gaat worden.

We houden de ontwikkelingen nauwgezet in de gaten. Daarnaast worden in Oude IJsselstreek de minimaregelingen het komende jaar weer tegen het licht gehouden. Mogelijk dat hierbij zich ook kansen voor doen om zaken te combineren.

Verdeling van het budget

Hieronder een indicatie van de besteding van het budget voor de lerende aanpak energiearmoede in de Oude IJsselstreek.

Het totale beschikbaar gestelde budget vanuit het Rijk is:

Aanpak Energiearmoede: 2x 452.229 = € 904.458,-
Voor isolerende maatregelen, huizen van voor 1975: € 160.289,-
Totaal beschikbaar: € 1.064.747,-

Publiciteitscampagne	€ 40.000
Sociale Energiecoaching	€ 240.000
Subsidieregeling	€ 240.000
Fix-brigade	€ 240.000
Witgoedregeling	€ 240.000
Pilot Coaching en fix brigade start september	€ 64.747
Totaal	€ 1.064.747

Dit is een globale inschatting van de totale kosten. Het kan zo zijn dat een van de maatregelen beter of slechter loopt dan de anderen. Het is belangrijk om in zo'n geval flexibel met de kosten te kunnen omgaan. Het belangrijkste gegeven is dat er een budget van € 1.064.747,- door het Ministerie van BZK beschikbaar is gesteld, en dat dit bedrag in zijn totaliteit uitgegeven wordt aan een effectieve aanpak voor energiearmoede, zonder dit budget te overschrijven.